

УДК 7.12.038.

МИСТЕЦЬКИЙ РУХ FLUXUS ТА ПОСТМОДЕРНІЗМ: АСПЕКТИ ПЕРЕТИНУ

КОЛІСНИК Олександра, ВАСИЛЕНКО Анастасія

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
kolisnyk.ov@knutd.edu.ua

assavasia20122001@gmail.com

Досліджується зв'язок між першим глобальним мистецьким рухом 60-70-х, Fluxus та постмодернізмом, сукупної назви художніх тенденцій, що особливо чітко позначилися в 1960-і роки, й яким притаманно заперечення єдиної авторитетної істини, полістилізм, постідеологізм, наповнення мистецтва фрагментами реального життєвого процесу. Визначено, що маючи багато спільних характеристик, Fluxus зробив внесок у розвиток постмодернізму.

Ключові слова: Fluxus, постмодернізм, художній напрям, перформанс, анти-арт.

ВСТУП

Мистецький рух Fluxus виник на початку 1960-х років як реакція на панівні культурні та мистецькі цінності того часу. Назва руху походить від латинського слова "fluxus", що означає "потік" або "течія", і відображає його характерний експериментальний та перформативний підхід до мистецтва. Учасники художнього руху Fluxus відмовлялися від традиційних форм мистецтва, таких як живопис і скульптура, та переходили до створення різних перформансів, інсталяцій, об'єктів і звукових композицій, включаючи у візуальне мистецтво елементи музики, перформансу та поезії.

У XXI столітті у різних куточках Землі відкриваються музеї Fluxus, проводяться арт-перформанси, а в мережі Інтернет — почали виникати сайти, присвячені історії виникнення, розвитку та просуванню цієї неординарної течії сучасного мистецтва. Використання групою різних медіа, включаючи перформанс, відео та інсталяцію, також відображає мультидисциплінарний підхід, який стає все більш популярним у сучасному мистецтві та культурі. Фокус Fluxus на тлі та його зв'язку з простором і часом актуальний для поточних постмодерних дискусій навколо ідентичності, втілення, а також фізичної та цифрової сфер. Один із способів його впливу це розширення можливостей взаємодії з аудиторією та створення нових форм відносин між творцем та глядачем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідити зв'язок мистецького руху Fluxus та постмодернізму, зокрема його походження, провідних ідей, простежити вплив на сучасне мистецтво.

Теоретичну основу роботи складають інтернет-журнал Art Movement, видавництво Массачусетського технологічного інституту The MIT Press, статті Кена

Фрідмана та інших, які визначають термінологію, зародження та історичну послідовність розвитку Fluxus, його взаємозв'язок з постмодернізмом.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Напрямок Fluxus виник як відповідь на домінуючі мистецькі та культурні тенденції другої половини ХХ ст., зокрема потребу у використанні нетрадиційних матеріалів, експериментальних технік, відмови від традиційних форм транслявання мистецтва. Його засновником став художник і дизайнер Джордж Мачюнас, який прагнув створити нову форму мистецтва, демократичну, відкриту для кожного, й розглядав Fluxus як спосіб подолати бар'єри між мистецтвом і повсякденням і створити нову форму культурної практики, для усіх бажаючих [4].

Основними ідеями руху Fluxus були експериментальний підхід до мистецтва, ідея антимистецтва, ідея інтернаціоналізму та ідея соціальної ангажованості. Його учасники вважали, що мистецтво повинно бути доступним для всіх, і не повинно бути залежним від культурної, економічної або соціальної еліти. Замість цього вони пропагували ідею мистецтва, що поєднується з іншими аспектами життя та культури. Цей підхід відображає зростаючий інтерес до досвіду спільного та інтерактивного мистецтва в сучасному суспільстві, а також важливість спільноти та інклюзивності [1].

Fluxus значно відрізняється від інших сучасних течій величезною різноманітністю послідовників, до яких належали представники різних професій (художники, поети, композитори, письменники, музиканти та філософи). Крім того, ця течія подарувала світу унікальний тип витвору мистецтва — «партитури» (scores). Суть партитури полягає в тому, що художник докладно описує послідовність дій на папері, які може виконати будь-яка людина, щоб долучитися до мистецтва. Так, американський художник-мінімаліст і композитор Джордж Брехт зробив збірку інструкцій для повсякденних дій, таких як «Очистити цибулю», «Запалити сірник» тощо, надрукував їх на картках і склав у коробку (рис.1) [6].

Рис.1. Дж. Брехт, «Water Yam», 1963 [1]

Рис.2. Дж. Кошут, «Один і три стільці», 1965 [3]

Діячі цього напрямку були переконані й транслювали це своєю діяльністю, що люди, які не вміють малювати, писати, грати на музичних інструментах, але креативно мислять, можуть створити щось нове і змістовне з «нічого».

Рух Fluxus вважається однією з передумов появи постмодернізму в культурі, якому була характерна множинність, відмінність, фрагментація

значення, іронія як гра з дефініціями, категоріями, фактами, жанрами, стилями та ін., тоді як модернізм шукав єдине, найостанніше, найсучасніше значення. Напрямок постмодернізму прагне охопити різноманітність і складність людського досвіду через відмову від ідеї "високої культури" і традиційних жанрів мистецтва. Ці тенденції були властиві і учасникам Fluxus, які орієнтувалися на створення мистецтва поза межами традицій, стандартів, кордонів країн, постаючи одними з фундаторів формування інтернаціонального мистецтва, яка є ще однією з характерною рисою постмодернізму. Його учасники діяли у багатьох країнах, створюючи мистецькі проекти, які були зрозумілі і прийнятні для місцевого населення, і які могли стати частиною їх культури та ідентичності [6].

Ще однією характерною рисою художнього руху Fluxus є його соціальна заангажованість, його представники вважали, що мистецтво повинно бути спрямоване на зміну світової політики та соціальних проблем. Це також є важливою рисою постмодернізму, який зосереджує увагу на критиці соціальних та політичних інституцій.

Одним з найбільш відомих та революційних проектів руху Fluxus був концерт 1962 року у Відні, відомий тим, що був побудований на принципові "неконцерту", або відсутності формальної організації, руйнування традиційного концепту музики та відмову від класичних форм виразності та репетицій. Учасники перформансу виконували різні дії, такі як розбиття скла, кидання предметів, розтягування струн тощо. Ця подія стала показником змін у розумінні, що є мистецтвом, а що ні, й відображає відмову від класичних форм виразності та пошуки нових, альтернативних способів вираження [5].

Митці Fluxus перебували під значним впливом ідей композитора і теоретика Джона Кейджа, який вважав, що потрібно підходити до твору без уявлення про кінцевий результат [4]. Важливим був процес створення, а не кінцевий продукт. Слід зазначити, що ця ідея тісно перетиналася з ідеями концептуального мистецтва також, яке стало популярним в цей же період - 1960-х та 1970-х роках та прагнуло розширити межі мистецтва, викликаючи дискусії про його функції і цінності в суспільстві, підкреслюючи важливість ідей та концепцій, які стоять за творчим процесом, акцентуючи увагу на інтелектуальному змісті. Назва нового напрямку була запропонована Генрі Флінтом у книзі *An Anthology of Chance Operations* у 1961 році [5]. Серед концептуалістів на ранніх етапах найбільш помітними були твори Джозефа Кошута. Його робота «Три стільці» привернула увагу громадськості своєю оригінальністю та очевидністю концепту, який стояв за нею. До уваги глядача був представлений саме стілець, його малюнок на стіні та опис з енциклопедії. Глядач дивився на різні форми вираження концепту «стілець», звикаючи до думки, що головним тут є концепт (рис.2) [3].

У 1950-х і 1960-х роках такі художники, як Йоко Оно, Джордж Брехт і Аллан Капроу, почали експериментувати з використанням концепцій як основи свого мистецтва. Такий творчий проект базувався на ідеї, що важливішим за сам твір є ідея або концепція, на якій він спирається [4]. Цей підхід стає дедалі

більш актуальним й наразі узгоджується з наголосом на інтелектуальному та абстрактному мисленні в багатьох сферах життя сучасного соціуму.

Отже, використання ідей руху Fluxus, постмодерних напрямів мало значний вплив на сучасне мистецтво. Цей вплив можна побачити, зокрема, в роботах сучасних художників, які продовжують розширювати межі того, що в загальному розумінні становить поняття мистецтва.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, зазначимо, що мистецький рух Fluxus відіграв значну роль у формуванні постмодерністської культурної парадигми: мистецтва неоднозначності, суперечливості та абсурдності світобудови, що транслюється через перформанс, ленд-арт, графіті, вуличне мистецтво, та творчість тих митців, які працюють поза встановленим та загальноприйнятим. Fluxus сприяє розробці творчих практик, які включають глядача в процес створення або інтерпретації твору мистецтва, що є рисою постмодерну також. Це може бути особливо актуальним у цифровому просторі, де можливості для інтерактивної взаємодії з аудиторією є нескінченними. Філософія руху продовжує жити у фестивалах, виставках та форумах сучасного мистецтва. Творчі проекти руху відображали загалом характерний для кінця 60-х - початку 70-х пошук нових форм акцентування уваги та репрезентації мистецьких ідей, як вагома постмодерна складова сприйняття дійсності, яка починала яскраво себе проявляти у тогочасному мистецькому середовищі, дозволивши розширити тим як саме поняття мистецтва, так і нові способи його розуміння й подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Art and Artist. George Brecht. URL:<https://www.moma.org/collection/works/12632>
2. Art Movement: Conceptual Art. URL:<https://magazine.artland.com/conceptual-art/>
3. Art Through Time: A Global View. URL: <https://www.learner.org/series/art-through-time-a-global-view/writing/one-and-three-chairs/>
4. Friedman, K. (1998). Fluxus and conceptual art. In *The Fluxus Reader* (pp. 187-194). Wiley-Blackwell.
5. MacLennan, R. (2001). Conceptual art and the claims of theory: A comparative study of Fluxus and conceptual art. University of Glasgow.
6. Smith, O. (2012). Fluxus: The most radical and experimental art movement of the sixties. Thames & Hudson.

KOLISNYK O., VASILENKO A.

FLUXUS ART MOVEMENT, CONCEPTUALISM AND POSTMODERNISM: ASPECTS OF INTERSECTION

The connection between the first global art movement of the 60s and 70s, Fluxus, and postmodernism, the collective name for artistic trends that became particularly pronounced in the 1960s, and which are characterized by the denial of a single authoritative truth, polystylism, post-ideology, and the filling of art with fragments of real life. It is determined that, having many common characteristics, Fluxus contributed to the development of postmodernism.

Keywords: Fluxus, postmodernism, artistic movement, performance, anti-art.